

TALLINNA SAKSA GÜMNAASIUM

ROOSI LILLES

11.B KLASS

AVATUD MATERJALIDEGA KONTROLLTÖÖD JA TALLINNA SAKSA GÜMNAASIUMI ÕPETAJATE KOGEMUSED JA HOIAKUD NENDEGA SEoses

JUHENDAJA: ANU TUULMETS

SISSEJUHATUS

Kontrolltöid tunneb Eesti kool hästi. Samas on arusaam kontrolltööst kaunis kitsas ja ei kasutata ära teadmiste kontrollimise vorme, mis vastaksid palju paremini praeguse aja nõuetele selles osas, kuidas on tegelikult mõttekas õppida ja mida on vaja hiljem teada või osata.

Avatud materjalidega kontrolltööd ning eksamid on Eestis võrreldes traditsioonilise teadmiste kontrollimise viisiga vähe levinud. Neid kasutatakse mõnevõrra kõrgkoolides, kuid üldhariduskoolides on avatud materjalidega kontrolltööd pigem vähelevinud. Minu meelest võiks seda rakendada palju tihedamini. Kindlasti on mõnes aines päheõppimine teatud määral vajalik, olgu õpitavaks valemid või aastaarvud. Ometigi tekib küsimus, kas peaaegu igaks kontrolltööks nõutav päheõppimine on õpilasele kasulik või vajalik? Päheõppimine ei eelda materjalist arusaamist ning pealegi ununeb nii õpitu väga kiiresti.

Avatud materjalidega kontrolltöö ei tähenda, et õpilased ei peagi õppima või end tööks ette valmistama. Vastupidi, selle puhul on vägagi oluline õppimise organiseerimine, hoolikas läbimõtlemine ning materjalist arusaamine. Seetõttu pakubki selline töö õpilase mõtlemisvõimele uut sorti väljakutset. Loomulikult peavad ka küsimused töös tavapärastest erineva ning faktide ülesütlemise asemel on vaja osata õpitud seostada, põhjendada ning rakendada.

Käesoleva töö eesmärk on välja selgitada, millised on Tallinna Saksa Gümnaasiumi õpetajate kogemused ja hoiakud seoses avatud materjalidega töödega. Uurin, kui paljud õpetajad on valmis õpilaste teadmisi sel viisil kontrollima, kes neist juba kasutabki selliseid töid ning kas mõned õpetajad on ka nende vastu ning mis põhjusel. Lisaks uurin, millised on õpetajate varasemad kogemused ja kokkupuuted nendega, ka nende endi õpingute ajast, ning vaatlen, kas varasemate kogemuste ning praeguse hoiaku vahel ilmneb ka mingeid seoseid.

Töös esitatud teooriaosa on taustaks mu uuringule, kuid ühtlasi pakub avatud materjalidega tööde kohta teavet, mida eesti keeles napib. Lisaks selgitan, kuidas avatud materjalidega töödeks küsimusi koostada ning nendeks õppida.

Uurimismeetodiks on küsitlus, millest selguvad õpetajate arusaamad avatud materjalidega kontrolltööst koos selle eeliste ja puudustega. Küsitlusest tuleb muuhulgas välja, et avatud materjalidega kontrolltöösse suhtumine varieerub õpetajate seas suuresti ning kohati ei olda teadlikki, mida selline teadmiste kontroll täpsemalt endast kujutab.

SISUKORD

1. TEADMISTE KONTROLLIMINE AVATUD MATERJALIDEGA	4
1.1. Avatud materjalidega kontrolltööde olemus	4
1.1.1. Üldpõhimõtted ja mida selliste töödega kontrollitakse	4
1.1.2. Kontrolltöö ajal kasutatavad materjalid	5
1.1.3. Levinud valearusaamad	5
1.1.4. Küsimuste koostamine	6
1.1.5. Avatud materjalidega kontrolltööks õppimine	7
1.1.6. Kontrolltöö sooritamine	8
1.2. Avatud materjalidega kontrolltööde sobivus Eesti hariduspoliitika eesmärkide kontekstis	9
1.2.1. Gümnaasiumi riiklikus õppekavas esitatud taotlused	9
1.2.2. Eesti elukestva õppe strateegia	10
1.2.3. Avatud materjalidega kontrolltööde võimalused funktsionaalse lugemisoskuse arendamisel	10
2. UURIMISMETOODIKA.....	11
2.1. Küsimustiku koostamine	11
2.2. Küsitluse läbiviimine.....	11
3. KÜSITLUSE TULEMUSED	12
3.1. Õpetajate kogemused	12
3.2. Avatud materjalidega töö eelised ning puudused	12
3.3. Sobilikud ainetunnid ning küsimused	13
3.4. Põhjused, miks ei ole avatud materjalidega töid teinud	14
3.5. Väited avatud materjalidega töö tegemise eelduste kohta.....	14
4. ARUTLELU	16
KOKKUVÕTE	18
SUMMARY	19
KASUTATUD ALLIKAD	20
LISA.....	22
Küsimustik õpetajatele	22

1. TEADMISTE KONTROLLIMINE AVATUD MATERJALIDEGA

1.1. Avatud materjalidega kontrolltööde olemus

1.1.1. Üldpõhimõtted ja mida selliste töödega kontrollitakse

Avatud materjalidega kontrolltöö (AMK) erineb tavalisest kontrolltööst selle poolest, et õpilane võib töö ajal vajalikke materjale kasutada. Õpilane peab loovalt kasutama omandatud teadmisi, vastuseid põhjendama ning seejuures on ta rohkem teadlik, kui hästi ta tegelikult õpitud teemasid mõistab. (Vanderburgh 2005) Faktipõhisele, traditsioonilisele tööle eelnevad päevad täis päheõppimist ja materjali lugemist, kontrolltöö lõppedes on õpitud faktid aga kerged ununema, kuna meie aju on väga valivad säilitatava informatsiooni suhtes. (Williams & Wong 2009) AMK maandab ka õpilaste stressi, sest neil on tänu materjalile rohkem kontrolli nii ette valmistades kui ka tööd tehes. (Jenkins 2011) Olles varustatud võimalikult paljude faktidega, on õpilastel soodsaim võimalus kasutada kriitilist mõtlemist. (Vanderburgh 2005)

Teadmiste kontroll on oluline ka aineõpetajale. Nad soovivad olla õpilaste suhtes ausad ja arvestavad, külvamata üleliigset stressi, kuid õpetaja vajab ka täpset ülevaadet, millised õpilased on käsitletud teemasid mõistnud ning mis on jäänud veel arusaamatuks. (Gharib & Phillips 2013) Avatud materjalidega töö peab olema koostatud nii, et on välistatud lihtsalt mahakirjutamine, mida ebakompetentsed õpilased vahel kasutavad, eesmärgiga kontrolltöös läbi saada. Selline hindamismeetod tingib ka aktiivsema õppimise. (Vanderburgh 2005) Õpilane ei saa ühtegi vastust leida puhtalt õpikust maha lugedes. Ta on kohustatud erinevate teemade alt leiduvaid fakte kokku panema, mis arendab muuhulgas ka ta organiseerimisoskust. AMK eeldab, et õpilane on teema õpikus läbi töötanud, et ta oskaks töö ajal kiirelt õpikust midagi järele vaadata – seetõttu võib õpetaja olla kindel, et õpilane on teemat varem uurinud.

Avatud materjalidega töö on suurepärane abivahend, mis aitab õpilasel õigesti õppima õppida. Enamiku õpilaste jaoks tähendab kontrolltööks õppimine konspekti mällu talletamist. (Mohan) Tegelikult on oluline teemat läbinisti mõista. AMK ei ole mõeldud faktiteadmiste kontrollimiseks, vaid aitab arendada õpilase loovust ning kriitilist mõtlemist. Selle kaudu õpitakse, kuidas teadmisi saada, kuidas olemasolevaid teadmisi kasutada ning neid omavahel siduda, et leida probleemidele erinevaid lahendusi. (Mohan) See aitab kasvatada õpilasest intelligentse inimese, kes oskab seoseid luua ning järeldusi teha. Õpetamine peaks olema vastastikune – õpilastele tuleks pidevalt küsimusi esitada, et nad teemale keskenduksid ja kaasa mõtleksid, ning õpilane peaks ka omakorda küsimusi esitama. (Assessment: Open Book Examination)

1.1.2. Kontrolltöö ajal kasutatavad materjalid

Teoreetiliselt ei tohiks olla kasutatavatele materjalidele piiranguid ja õpilane peaks saama ise valida, milliseid ja kui palju abimaterjale ta kaasa võtab. Kasutamiseks võivad olla näiteks õpikud, töövihikud, paljundusmaterjalid, õpetaja jaotusmaterjalid, oma konspektid ja märkmed. (Mohanani; Assessment: Open-Book examination; Open Book and Take Home Exams) Mõned tööd on ka sellised, kus õpilane võib interneti kasutada. Andes õpilasele valikuvabaduse, on tal suurem kontroll nii ette valmistades kui ka töö ajal, kuna ta peab ise mõtlema, mida tal võiks enim vaja minna, ning töö ajal on tal selge, kust midagi leida. Liiga paljude materjalide kasutamine võib osutuda pigem segavaks kui abistavaks, kuivõrd nende jaoks pole laual ruumigi (Assessment: Open-Book examination), ja ka otsimise peale kulub liiga palju aega.

Avatud materjalidega teadmiste kontrole liigitatakse selle alusel, kas õpilane võib kasutada ükskõik mida (piiramata tüüp) või on kasutatavad materjalid kuidagi eelnevalt piiritletud (piiratud tüüp) ja sellisel juhul võib kasutada näiteks ainult valemilehti või piiratud arvu tekste. (Mohanani; Assessment: Open-Book examination) Piiratud tüübi puhul võib olla lubatud kasutada näiteks ainult trükitud materjale, kus on või ei ole lubatud servadel märkused ja tähistused (Mohanani), samas võib just vastupidiselt olla lubatud kasutada enda koostatud ja läbi töötatud materjale (konspekt, õpimapp vms).

Lõppkokkuvõttes on lubatud materjal täielikult õpetaja otsustada. Lubatud materjaliks võib olla kas või üksainus abileht ja õpilane ise valib, mida ta ettevalmistuse käigus sinna kirjutab. See sunnib õpilasi eriti valivad olema ning teemakohased materjalid hoolikalt läbi käima, et sealt õiged punktid välja valida. (Assessment: Open-Book examination) Sellisel juhul ei tähenda tööks valmistumine lihtsalt õppetekstide lugemist, vaid see sunnib olulist eristama ja mõtlema, kuidas seda kompaktselt esitada. Kasulikuks osutub oskus (mida ka selle käigus saab kujundada) peamist punktide kaupa ja märksõnade abil välja tuua või koostada seoste kohta skeeme. Selliselt ise koostatud materjal saab tavaliselt ka põhjalikult selgeks.

1.1.3. Levinud valearusaamad

Avatud materjalidega kontrolltööde puhul kipuvad varasema kogemusega õpilased tihti arvama, et eesolev töö on kergemat sorti kui tavaline kontrolltöö. Tundub ehk loogiline järeldus, sest töö ajal eksisteerib ju võimalus õpikust informatsiooni võtta, selle asemel et vastused peast meelde tuletada. (Open Book and Take Home Exams) Kergem kui faktipõhine kontrolltöö võib AMK tõe poolest olla inimesele, kellel on kehv mälu, mis põhjustab talle päheõppimisel raskusi, ning kes on endale teema väga hästi selgeks teinud ning oskab omandatud teadmisi rakendada.

Õpilasel on oluline mõista, et tal ei ole võimalik konspektist või õpikust midagi otse maha kirjutada – lubatav materjal on õpilasele ainult abiks. Seega võib selline kontrolltöö osutuda väga raskeks sellisele õpilasele, kes ei ole endale eelnevalt teemat korralikult selgeks teinud või kellel on loogilise mõtlemisega probleeme, mistõttu ta pole võimeline seoseid nägema ning neid kokku viima. Kuna materjalid on kasutamiseks olemas, siis oodatakse midagi enam kui vaid nende reprodutseerimist. (Open Book and Take Home Exams)

Üks sagedasemaid vigu, mida õpilased teevad, on selliseks tööks õppimata jätmine. Eeldatakse, et kuna töö ajal on materjalid kasutada ning pähe õppida pole tarvis, siis saab töö materjali abiga ilma ettevalmistuseta tehtud. (Open Book and Take Home Exams) See on ääretult vale arusaam – töö ajal saab küll materjalist teema kohta lugeda, kuid avatud materjalidega kontrolltöö puhul on aja ratsionaalne kasutamine väga olulisel kohal ning õpilasel ei oleks sel hetkel kindlasti aega teemaga tutvumiseks. Ette valmistades ei ole kesksel kohal meeldejätmine, vaid teema mõistmine ning valmidus saadud informatsiooni rakendada näiteks mõne probleemi lahendamisel. (Mohanani)

Nii mõnigi eksami või kontrolltöö sooritaja, olgu ta hästi või halvasti ette valmistanud, võib arvata, et mida rohkem materjali ta töö ajal kasutamiseks kaasa võtab, seda paremini suudab ta ka tööd teha. Tegelikult aga vajab ta hästi organiseeritud materjale, kust ta suudaks vajadusel hetkega vajaliku üles leida. Juhul kui materjale on väga palju, kaotab õpilane otsimisega väärtuslikku aega. (Open Book and Take Home Exams)

1.1.4. Küsimuste koostamine

Avatud materjalidega kontrolltöö jaoks küsimuste koostamine võib osutuda parajaks väljakutseks. Keeruline on mõelda välja küsimusi, mille vastus peab sisaldama enam kui lihtsalt fakte. (Mekala 2011) Koostatud küsimused peaksid kindlasti välistama võimaluse õpilasel õpikust või konspektist midagi lihtsalt ümber kirjutada. Õpetajal tuleks meeles pidada, et ta ei kontrolli õpilase mälu, vaid tema oskust saadud informatsiooniga ümber käia. Esitades õpilasele küsimuse probleemi kujul, saab jälgida, kas ta lahenduskaik on põhjendatud. Sellest selgubki, kas teemast on aru saadud. (Open Book and Take Home Exams)

Küsimuste puhul on kõige olulisem keskenduda loovusele ning olukorra hindamisele ja kõige vähem kindlatele faktidele. Seega on ka õpetajal vaja loomingulisust, et mitte õpiku küsimuste analooge kasutada. Küsimused peaksid olema sellised, mis lubaks õpetajal hinnata õpilase oskusi ning arusaamist antud teemast, mitte fakte, mida ta on pähe õppinud. Töös olev küsimus peaks õpilast haarama, seega ei tohiks see olla liiga keeruline, et õpilasel ei tekiks tunnet, et ta ei saa isegi aru, mida täpsemalt tegema peab. (Williams & Wong 2009) Avatud materjalidega töö küsimused võivad tihtipeale tunduda lihtsad, kuigi vastama asudes tuleb hoopis vastupidine välja. See petlikkus võib panna õpilase midagi rumalat, põhjendamatu

vastama, kuid võib ühtlasi ka sisendada õpilasele kindlustunde, et ta suudab küll vastuse välja mõelda, kui ta vaid veidike õpikust järgi vaatab ning iseenda teadmisi kasutab.

Küsimusi koostades tuleks vältida sõna „kirjelda“, kuna sellele võib üldiselt alati õpikust otse vastuse leida (Assessment: Open-Book Examination). Parem oleks paluda õpilasel selgitada, hinnata või võrrelda. Õpilane ei tohiks leida vastust ühest kindlast lõigust või ühelt leheküljelt, vaid vastuste osad peitugu igal pool tekstis, töö ajal aga pole enam aega tervet peatükki läbi lugema hakata. (Open Book Test: How to Prepare and Study)

Konkreetsema näitena võiks tuua Tallinna Ülikoolis kunstididaktika kursuse arvestustöös esitatud küsimuse „Millal ja milliseid kaanoneid on kasutatud kunsti tegemisel ja õppimisel/õpetamisel?“, mis nõudis kunstiõpetuse ajaloo plokist kogu ulatuses teatud elementide väljanoppimist. Küsimus „Missugune on olnud erinevatel aegadel kunstniku ja kunstiõpetaja staatus ühiskonnas?“ aga nõudis ise järelduste tegemist ja nende põhjendamist, sest see info kajastus materjalis kaudselt, kui käsitleti kunstnikuks õppimise eeldusi ja olemust erinevatel ajastutel. (Tuulmets 2015)

Nii mõneski valdkonnas võib küsimuse asemel olla mingi hüpoteetiline juhtum, mille üle peab arutlema. Paljudesse õppeainetesse sobib ka lühiessee (Open Book and Take Home Exams), kus õpilane peabki ainetiku erinevaid aspekte võrdlema ja analüüsima.

Häid võimalusi pakub teadmiste ja mõtlemise näitamiseks ülesanne kommenteerida väiteid, mis võivad olla nii õiged kui valed, kui ka sellised, et pole üheselt kumbagi, ning kommentaar peabki asja selgitama. (Tuulmets 2009; Tuulmets 2015)

Kontrolltöös võiks olulisel kohal olla ainetunnis räägitu. Õpetaja peaks oma tunnis ainetiku teema võimalikult huvitavalt ja põhjalikult selgeks tegema ning seejärel kontrolltöös tunnis arutatut kasutama. See ühtlasi sunnib õpilast tunnis tähelepanelik olema ning kaasa mõtlema. Õpik on sealjuures kõigest vahend, kus on mõnda mõistet või alapunkti pikemalt seletatud. (Assessment: Open-Book Examination)

1.1.5. Avatud materjalidega kontrolltööks õppimine

Õpilastele tuleks kindlasti selgitada, mida AMK endast täpsemalt kujutab ning mille poolest see erineb tavalisest kontrolltööst. Seda tuleks teha kohe uut teemat käsitledes, et õpilased edaspidi tunnis tähele paneksid. Õpilasel ei tohiks tööks õppimine midagi keerulist olla, eeldusel, et ta keskendub tunnis ning saab aru. Lisaks tunnis õpitule peaks enne kontrolltööd kodus samuti teema üle kordama. Abiks tuleb kindlasti mõtlemine, mida õpetaja töös küsida võiks ning proovida sellele vastata.

Kõigepealt tuleks kindlaks teha, kas töö ajal võib kasutada piiratud või piiramata materjale. (How to Take an Open Book Exam) Otsus, milliseid materjale töö ajal kasutada, võibki osutada

raskeimaks tööks ettevalmistamisel. Valima peaks ainult kõige vajalikuma, et mitte liigse materjaliga end koormata – näiteks konspekt, kus on põhiteadmised lühidalt ja konkreetselt kirjas. Valemid ning mõisted võiks kusagil eraldi kirjas olla. (Open Book Exams. Study Guides and Strategies) Aja kokkuhoiu mõistes peaks õpilane teadma, kus täpsemalt millestki konspektis juttu on, et mitte töö ajal otsima hakata. Mõistlik oleks materjalis tähtsamad kohad ära märkida, et need vajadusel kiirelt leida. (Open book Test: How to Prepare and Study) Juhul kui õpilane on haiguse tõttu pidanud tundidest puuduma, peaks ta õppimiseks kasutama sellise õpilase materjale, kes on tundides usin, kaasatöötav ning oskab õigeid märkmeid teha. (How to Take an Open Book Exam)

Erilist tähelepanu peaks pöörama kõige tähtsamatele kohtadele mingi teema juures. Suurema kontrolltöö puhul ei ole mõtet tervele õpikutekstile keskenduda, kuna see nõuab palju aega. Tähtsamad on kindlasti sellised aspektid, mida on tunnis korduvalt arutatud või tahvlile üles kirjutatud. Tihtipeale ütleb õpetaja tunni lõppedes mingi lõpetava lause arutletud teema kohta ning vahel peitubki just seal see kõige olulisem, mida peaks kindlasti üles märkima ning võimalusel kasutama töös abimaterjalina. (How to Take an Open Book Exam)

Töös ette valmistudes oleks kasulik õppematerjalidesse üles kirjutada enda arvamusi või kommentaare. Need aitavad nähtuste ja probleemide kirjeldamisel või seletamisel ning ühtlasi tõestavad hindajale, et õpilane on teema läbi mõelnud ning omab mingit arvamust. (Open Book Exams. Study Guides and Strategies) Tunnis olles võiks õpetaja juttu üles märkida, kui ta mõnda keerulisemat teemat seletab, ning töö ajal kasutada neid kommentaare oma abimaterjalidena. (How to Take an Open Book Exam)

Kasuks tuleb kaasõpilastega rääkimine ning arutamine käsitletud teemadel. Teiste mõtete kuulmine ning enda ideede seletamine on heaks ettevalmistuseks. Seeläbi saab harjutada, kuidas töös oma mõtteid paremini selgitada. Kaasõpilastega võiks ka konspekte ja märkusi võrrelda. (How to Take an Open Book Exam)

1.1.6. Kontrolltöö sooritamine

Nagu iga kontrolltöö ning eksami puhul, tuleb ka avatud materjalidega tööd tehes jääda rahulikuks ning hea oleks vähemalt tund aega enne tööd lõpetada kordamine ja kasutada seda aega enda eest hoolitsemiseks. Väga oluline on eelnevalt korralikult magada. (How to Take an Open Book Exam)

Küsimused tuleb hoolikalt läbi lugeda, et vältida teemast möödakirjutamist. Tähtis on arvestada töö tegemiseks antud ajaga. (Open Book Exams. Study Guides and Strategies) Paljude õpilaste jaoks on kasulik kergematele küsimustele enne vastata ning seejärel minna nende juurde, mis nõuavad rohkem mõtlemist. AMK puhul võiks proovida kõigepealt vastata

nendele küsimustele, millele osatakse vastata abimaterjale kasutamata. Mõne küsimusega hätta jäädes võiks liikuda edasi teiste küsimuste juurde ning jätta keerulisemad viimaseks ja ideede puudumisel proovida vähemalt midagigi vastata. (How to Take an Open Book Exam)

Lõpus on soovitatav töö hoolikalt abistavate materjalidega üle kontrollida. Mõne nõrgema, lühema vastuse puhul võiks proovida seda täiendada. (How to Take an Open Book Exam)

1.2. Avatud materjalidega kontrolltööde sobivus Eesti hariduspoliitika eesmärkide kontekstis

1.2.1. Gümnaasiumi riiklikus õppekavas esitatud taotlused

Põhikool ning eriti gümnaasium on asutused, kus õpilane saab vajaliku hariduse ning ühtlasi valmistab end täiskasvanu eluks ette. Gümnaasiumi riiklikus õppekavas on kirjas, et seal käsitatakse õppimist õpilase aktiivse ja sihipärase tegevusena, mis on suunatud tajutava informatsiooni mõtestamisele ja tõlgendamisele vastastikusel toimes teiste õpilaste, õpetajate, vanemate ja üldisema elukeskkonnaga, toetudes juba olemasolevatele teadmisstruktuuridele. (Gümnaasiumi riiklik õppekava 2011) Informatsiooni mõtestamisel ja tõlgendamisel mängibki avatud materjalidega kontrolltöö suurt rolli.

AMK puhul on oluline, et õpilane mõistaks antud teemat ning võimalusel omaks ka enda seisukohta. Õppekava õpipädevuste all on välja toodud õpitu kasutamine erinevates olukordades ja probleeme lahendades, õpitu seostamine varem õpituduga ning oma teadmiste ja oskuste analüüsimine. (Gümnaasiumi riiklik õppekava 2011) Õpitu kasutamine erinevates olukordades võiks olla näiteks matemaatikas või füüsikas valemite ning mõistete rakendamine tekstülesannetes. Ühiskonnaõpetuses saaks tuua paralleele nii tänapäeva kui ka ajaloo sündmustega. Avatud materjalid ei tohiks olla abivahendid, et aidata õpilasel töö ära teha, vaid abivahendid toetamaks õpilase enda teadmiste ning arusaamade kujunemist. Avatud materjalidega kontrolltöö kõrval on oluline ka faktipõhine kontrolltöö, sest nii mõningaidki põhiteadmisi on ka edaspidises elus vaja peast teada.

Eesti riiklikus gümnaasiumi õppekavas on kirjas, et õppimisel on kesksel kohal õpilaste aktiivne teadmiste konstrueerimise protsess, mistõttu on vajalik selline õppekeskkond, mis soodustaks iseseisvat õppimist ning vajalike õppimisoskuste kujunemist. (Gümnaasiumi riiklik õppekava 2011) Avatud materjalidega kontrolltööga saab õpilane hea ülevaate, kas ja kuidas ta oskab õpitud rakendada ning mis jääb talle veel segaseks. Lisaks vastab AMK palju paremini kaasaja võimalusele ja nõudmistele, kuivõrd just digiajastuga seoses osutatakse laialt, et faktide teadmise asemel on vaja osata neid leida, mõtestada ja seostada.

1.2.2. Eesti elukestva õppe strateegia

Eesti elukestva õppe strateegia 2020 on Haridus- ja Teadusministeeriumi loodud haridusstrateegia, mis sätestab järgnevatel aastatel olulisimad hariduseesmärgid. (Eesti elukestva õppe strateegia 2020) See strateegia sisaldab viit eesmärki, millest ma toaksin välja kaks järgnevat:

Muutunud õpikäsitus. Õppimine peaks toetama iga õpilase isiklikku ja sotsiaalset arengut ning ühtlasi edendama tema õpioskusi, loovust ja ettevõtlikkust. (Eesti elukestva õppe strateegia 2020) See tähendab, et teadmisi tuleks edasi anda kohati loomulikul ja igapäevaelu mõistetavalt, olenemata sellest, et mõnel õpilasel võtab arusaamine kauem aega kui teistel.

Elukestva õppe võimaluste ja töömaailma vajaduste vastavus. Tähtsad on õppimisvõimalused, mis on paindlikud, mitmete valikutega ning tööturuga arvestavad. (Eesti elukestva õppe strateegia 2020) Õpilane peab oskama õppida, tehes seda võimalikult mitmekülgset ja põhjalikult, et hiljem olla valmis õpitut erinevates situatsioonides rakendama.

Avatud materjalidega kontrolltööd on kindlasti toeks nendele taotlustele. Traditsioonilise kontrolltöö jaoks vastuste päheõppimine aga arendab õpilast minimaalselt ja seda vaid siis, kui sellest tuupimisest midagi ka hiljem meeles on. Eesti Haridus- ja Teadusministeeriumi üldharidusprogrammiski juhitakse tähelepanu õpilaste puudulikule probleemilahenduse oskusele (Üldharidusprogramm) ning ka seda oskust aitavad AMKd arendada.

1.2.3. Avatud materjalidega kontrolltööde võimalused funktsionaalse lugemisoskuse arendamisel

Funktsionaalne lugemisoskus on igale õpetajale tuttav mõiste. Funktsionaalne lugemisoskus on kirjalike tekstide mõistmine, kasutamine ja kajastamine, et saavutada püstitatud eesmärgid, arendada oma teadmisi ja võimeid ning osaleda ühiskonna elus. (Tulit) Selle oskuse kujundamist alustatakse algklassides, et vormida tulevikuks kriitilise mõtlemisoskusega noori. Eestis on aga viimasel ajal süvenenud funktsionaalne kirjaoskamatus. Lapsed mitte ainult ei mõista teksti sisu, vaid ei tea ka väga paljude sõnade tähendusi. (Rist 2013)

Lugemisoskuse tasemed jaotatakse tavaliselt neljaks: põhi- ehk kordav ehk reprodutseeriv lugemisoskus, funktsionaalne ehk aktiivne ehk järeldav lugemisoskus, kriitiline ehk hindav lugemisoskus ning loov lugemisoskus. (Vardja 2011) Esimene on kõige algelisem oskus, see tähendab, et lugeja saab aru teksti kõige pinnapealsematest ja selgematest osadest. Traditsioonilised kontrolltööd kahjuks hõlmavadki vaid seda taset, avatud materjalidega tööd seevastu võiksid olla isegi neljandat taset hõlmavad.

2009. aastal sooritatud PISA testi lugemisülesannetel saavutasid Eesti õpilased silmapaistvaid tulemusi, tulles Euroopas lausa viiendale kohale. Lugejameisterlikkuse taseme said aga kõigest 6% õpilastest, mis tähendab, et keerukamate lugemisülesannete lahendamine osutus Eesti õpilastele väga suureks väljakutseks. (Tulit) Seetõttu ongi hakatud üha rohkem rõhku panema õpilaste lugemisoskuse arendamisele ning see jällegi tõestab AMKde vajalikkust ja aktuaalsust.

2. UURIMISMETOODIKA

2.1. Küsimustiku koostamine

Otsustasin küsitleda oma kooli õpetajaid, et tutvuda nende seisukohtade ning kogemustega avatud materjalidega kontrolltöödega. Tegin küsimustiku paber kandjal, sest internetipõhisele küsimustikule kiputakse tihti peale pealiskaudselt vastama.

Küsimuste koostamisel lähtusin sellest, et selguks õpetaja arusaam ja kogemused seoses avatud materjalidega töödega (vt küsimustikku lisas). Küsimuste järele jätsin palju vaba ruumi, et vastaja saaks mugavalt oma mõtteid kirja panna.

Küsisin muuhulgas, kas nad on ise kunagi sellist tööd sooritanud või enda õpilastele koostanud, mis on nende arvates selliste tööde eelised ning puudused ja millises aines oleks sobilik sellist laadi tööd teha. Lisaks sisaldas küsimustik hulga väiteid, mille juurde õpetajad pidid märkima, kui oluline on neile mingi asjaolu avatud materjalidega kontrolltöö läbiviimiseks. Väidete hulgas oli erinevaid arusaamu ning mõned olid nimme pisut eksitavad ja vastuolulisedki, et selguksid paremini vastaja tegelikud vaated. See tingimustega küsimus osutuski selleks, kus tulid kõige paremini esile õpetajate arusaamad avatud materjalidega kontrolltöödest.

2.2. Küsitluse läbiviimine

Küsitlus algas poolteist nädalat enne talvevaheaega ja kestis ligikaudu kaks nädalat. Küsitletavaid õpetajaid ei valinud ma juhuslikult. Kõigepealt jätsin kõrvale õpetajad, kelle aines ei tehta kontrolltöid (nt kehaline kasvatus). Ülejäänud õpetajate hulgast valisin nii, et võimalikult paljude erinevate ainetundide õpetajad saaksid esindatud, eriti kõik reaalsed ning ajalugu, bioloogia, geograafia jms õppeained, kus õpilane peaks oskama seoseid luua. Küsitlesin muuhulgas ka direktorit, psühholoogi ja algklasside õpetajaid.

Ma jagasin välja 24 küsimustikku, tagasi sain 20. Esindatud olid mitmed erinevad ained: keemia, ajalugu, bioloogia, matemaatika, eesti keel ja kirjandus, geograafia, saksa keel, ühiskonnaõpetus jt. Kahjuks ei saanud ma ühegi füüsika- ega muusikaõpetaja käest küsimustikku tagasi. Vastanute tööstaaž varieerus tublisti, pikima tööstaažiga vastanu on

õpetanud 43 aastat ning lühim staaž on 2,5 aastat. Valdav enamik olid 15–27-aastase tööstaažiga. Leidus nii põhjalikult täidetud küsimustikke kui ka nappe ja pealiskaudseid vastuseid.

3. KÜSITLUSE TULEMUSED

3.1. Õpetajate kogemused

Küsitlusest selgub, et suurem osa õpetajatest (20st 11) on ise õppijana kokku puutunud mingit sorti avatud materjalidega tööga, kas siis ülikoolis või keskkoolis. Tulemused ning meeleolu olid neil selle töö ajal pigem positiivsed. Nii mõnigi õpetaja (20st 9) ei ole üldse enda kooliajal sellega kokku puutunud või ei meenu, et oleks. Huvitav on see, et kuulsin mitmelt eakamalt õpetajalt, et nende ajal ei tehtud koolides selliseid töid, kuid ometigi mitmel ligikaudu samaealisel õpetajal oli oma õpingute ajast kogemus täiesti olemas.

20st õpetajast ainult kolm ei ole õpetajana kunagi proovinud sellist tööd teha. Ülejäänud on mingil määral seda õpilastele teinud. Õpetajad on koostanud töölehti ja lünkteksti, mida peab täitma õpiku abiga, kontrolltöid õpiku või vihiku abiga ja protsesskirjutamist ehk kirjandi kirjutamist nädala jooksul igasuguste abistavate materjalidega. Õpilaste tulemused on olnud väga varieeruvad, olenevalt siis õpilase loogilise mõtlemise oskusest või tööpanusest varasemates tundides. Õpetajad töid välja, et mõnedki õpilased olid eelnevalt arvamusel, et avatud materjalidega kontrolltöö on lihtne, kuid avastasid, et nii kerge see polegi.

3.2. Avatud materjalidega töö eelised ning puudused

Õpetajad nägid avatud materjalidega teadmiste kontrolli eelistena järgnevaid aspekte: õpilane õpib seoseid looma, materjali analüüsima ning iseseisvalt järeldusi tegema, õpilane süveneb rohkem materjali, vähem stressi ja hirmu nii enne tööd kui ka töö tegemise ajal sunnib õpilast materjali põhjalikult läbi töötama, vabastab õpilased tavapärasest rutiinist. Muuhulgas arvati ka, et õpilased saaksid sellise töö väiksema vaevaga tehtud. See küll oleneb õpilase võimekusest, aga AMK ei tohiks kindlasti olla see lihtne meetod, vaid see, kus õpilane peab tõestama, kas ta tõepoolest mõistab antud teemat või lihtsalt tuupis mõisteid pähe.

Avatud materjalidega kontrolltöö puudusteks peeti järgnevaid tegureid: väga raske nõrgematele õpilastele, kelle loogilise mõtlemise või funktsionaalse lugemise oskus ei ole väga hea; õpetajal on sellist tööd raske planeerida; nii mõnigi õpilane ei suhtuks sellisesse töösse tõsiselt ning ei valmistaks end ette või isegi ei oskaks end ette valmistada; paljusid fakte – eriti põhiteadmisi (valemid) – peab ikka peast teadma. Kaks valdavalt tegurit, mis õpetajad

puudustena tõid, olid, et õpetajal on keeruline sellist tööd koostada ning paljudele õpilastele valmistaks selline töö raskusi.

Kontrolltöö raskus ei peaks aga tingimata puudus olema, eriti kui see raskus tuleneb esmajoonel asja uudsusest. Alguses on kindlasti õpetajal raske alustada AMK kasutamist, aga hiljem harjutakse nendega ära ning selle keerulisus, või pigem teistsugusus, tuleb õpilastele pigem kasuks kui kahjuks.

3.3. Sobilikud ainetunnid ning küsimused

Paljud õpetajad (20st 8) olid arvamusel, et avatud materjalidega tööd saaks teha – või vähemalt proovida – igas aines. Huvitaval kombel oli palju lahkavamat seost sellega, kas sellised tööd sobiks pigem reaals- või humanitaarainetesse. 5 õpetajat arvasid, et reaalaainetesse sobiks väga hästi avatud materjalidega töö, 7 õpetajat olid arvamusel, et selline töö sobiks pigem humanitaarainetes tegemiseks. Mõned arvasid ka, et sobiks mõlemasse valdkonda. Kõige enam pakuti sobivaimaks tunniks ajalugu. Võib arvata, et viimase puhul on määravaks asjaolu, et ajaloos on juba päris pikka aega suunatud riigieksamite kaudu õpetajaid ka tavapärasel õppetöös võtma kasutusele palju enam ülesandeid, mis tuginevad etteantud tekstidele, dokumentidele jne.

Küsimused, mida ühes avatud materjalidega töös esitada peaks, peaksid õpetajate arvamusel olema sellised, et õpilane saaks analüüsida, seoseid luua, vastuseid argumenteerida, võrrelda, valikvastuste vahel valida, põhjendada. Näideteks toodi järgnevat ülesandeid: põhjenda, kui palju Põhja-Ameerika läänerannikul sajab (atlase ja vihiku abiga); kirjuta esse; kirjuta kirjand võõrkeeles (sõnaraamatu abiga); kirjelda aineklasside vahelisi keemilisi reaktsioone. Tegelikult võõrkeeles kirjandi kirjutamine ei ole AMK, kuigi sõnaraamat on tõesti abimaterjal. Üldiselt aga toodi väga vähe konkreetseid näidisküsimusi/-ülesandeid (needsamad eespool nimetatud), pigem pakuti lihtsalt, mis tüüpi töö see olema peaks (lünktekst, töö atlasega jne). Toodud näited olid siiski sellised, mis tööpoolest sobiks AMK jaoks. See näitab, et enam-vähem saadakse aru, millised küsimused oleks sobilikud.

Suur osa õpetajatest pakkusid, et keeletundides ei oleks sobilik avatud materjalidega tööd teha. Sobimatuteks pakuti ka matemaatikat ja algklasside põhiaineid (eesti keel, matemaatika), kusjuures nende samade ainete õpetajad pakkusid neid ebasobivateks. Matemaatika puhul on eriti huvitav see, et teiste ainete õpetajad pakkusid seda korduvalt. Selle põhjal tundub, et paljude õpetajate meelest saaks ikka avatud materjalidega töid koolis teha, aga pigem teistes ainetes kui enda omades.

3.4. Põhjused, miks ei ole avatud materjalidega töid teinud

Põhjustena, miks ei kasutata või kasutatakse harva avatud materjalidega kontrolltöid, toodi palju erinevaid aspekte. Mitmele õpetajale on takistuseks ajapuudus ning oskamatus sellist tööd ette valmistada.

Teised jällegi väitsid, et õpilasele on vajalik faktide päheõppimine ning üks õpetaja arvas ka, et selliste töödega ei peaks üle pakkuma. Ühe õpetaja argument oli järgnev: „Töö peab olema väljakutse, mitte naljategemine.“ Siin kajastub tegelikult kaunis levinud arusaam, et õppimine toimub vaid siis, kui see on tõsine ja raske ning et need on ka kontrolltöö olemuslikud tunnused. Loomulikult on ka faktiteadmistel oma koht, aga see ei ole õigustatud põhjus, miks mitte kunagi ühtegi avatud materjalidega kontrolltööd vähemasti proovida. Mitmed õpetajad siiski mainisid, et neil on soov rohkem selliseid töid teha.

3.5. Väited avatud materjalidega töö tegemise eelduste kohta

Enamik õpetajaid oleksid nõus avatud materjalidega kontrolltööd läbi viima, kui teema nõuab analüüsimist ja võrdlemist, võimaldab põhjendamisi, oma seisukohti ning erinevaid tõlgendusi või lahenduskäike (joonis 1). Kolmele õpetajale sobis, kui teema võimaldab analüüsimist ning põhjendamisi, kuid mitte erinevaid tõlgendusi. Kuna niimoodi vastasid peaaegu kõik õpetajad, siis tundub olukord vastuoluline: kui analüüsimine, võrdlemine, põhjendamine ning erinevate tõlgenduste võimaldamine on õppetöös niivõrd olulised, siis miks ei kasutata rohkem avatud materjalidega töid? Tavalise kontrolltöö puhul üldjuhul puudub analüüsimise ning põhjendamise võimalus.

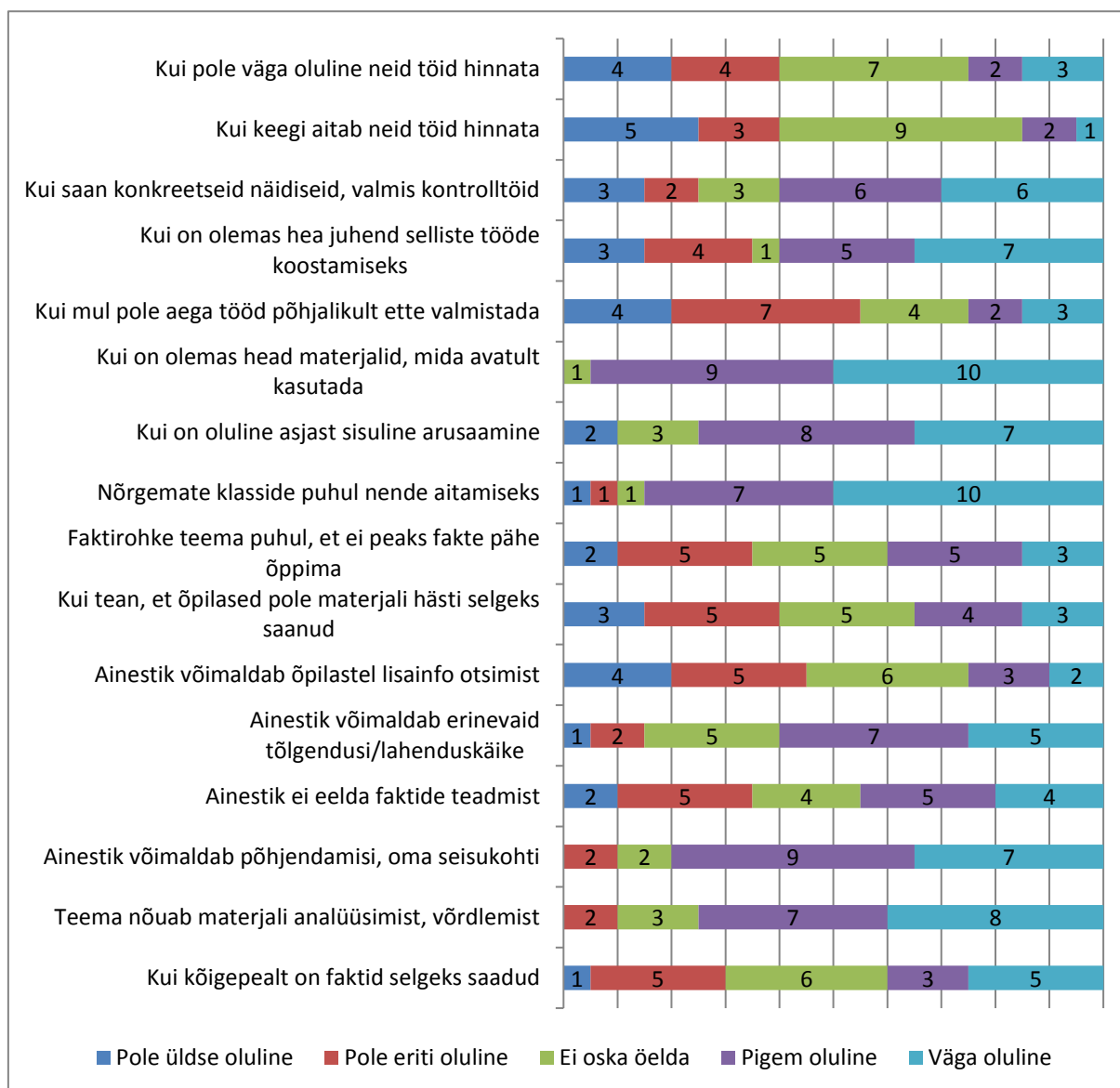
Suurem osa õpetajatest pidasid sellise töö tegemisel tähtsaks teguriks olukorda, kui teema puhul on oluline sisuline arusaamine. Kahe õpetaja jaoks ei olnud see tegur üldse oluline. Sisuline arusaamine jällegi ei ole tavalise kontrolltöö eduka sooritamise eelduseks. Juba see üksi peaks iga õpetaja tõsiselt mõtlema panema.

16 õpetajat pidasid väiteid „Kui keegi aitab töid hinnata“ ja „Kui pole väga oluline neid töid hinnata“ väheoluliseks, viiel korral aga arvati, et „kui pole väga oluline neid töid hinnata“ on oluline tegur selle töö tegemiseks ning kolmele õpetajale meeldiks, kui keegi aitaks neid töid hinnata. Kindlasti on kõige lihtsam hinnata konkreetsete faktide teadmist või mitteteadmist ehk küsimusi, mille vastuste jaoks kehtib ühene õige/vale-skaala. Samas elu ei paku reeglina kuigi palju nii lihtsaid olukordi. Paistab, et AMK-de laiemale kasutuselevõtule aitaks kaasa ka see, kui oleks olemas juhendeid ja soovitusi selliste tööde hindamiseks.

Korduvalt märgiti, et hea juhend, konkreetset näidised või valmis kontrolltöö oleksid head tegurid selle töö ettevalmistamiseks. See langeb kokku korduvalt märgitud probleemiga, et sellist kontrolltööd on raske koostada. 12 korda märgiti, et juhend või näidis (emb-kumb) ei ole

üldse oluline. Head eestikeelset juhendit tõepoolest hetkel ei eksisteeri, aga juhend ei olegi niivõrd oluline – tähtis on mõista AMK põhimõtteid ning proovida nende järgi tööd koostada.

Lausa 17 õpetajat oleksid koos teiste tingimustega nõus sellist tööd tegema siis, kui tegu oleks nõrgema klassiga, et neid abistada. Ainult kaks õpetajat pidasid seda väheoluliseks. Siinkohal selguski, et väga paljud õpetajad peavad avatud materjalidega tööd lihtsamaks variandiks võrreldes tavalise kontrolltööga. Õpetajad kipuvad ikka avatud materjalidega kontrolltöid ette kujutama kui õpikust vastuste otsimist, ilma teema sisulise mõistmiseta.

Joonis 1. Väited avatud materjalidega töö tegemise eelduste kohta

Väite „kui pole aega tööd põhjalikult ette valmistada“ puhul läksid jälle paljud arvamused lahku. 11 õpetajat ei pidanud ajapuudust üldse oluliseks mõjutajaks avatud materjalidega kontrolltöö tegemiseks, viis õpetajat aga teeksid sellise töö pigem just siis, kui põhjalikuks

ettevalmistamiseks ei ole aega. Sellest võib järeldada, et nende meelest näeks see kontrolltöö välja analoogne õpikus olevate küsimuste andmisega, mille puhul õpilased peavad lihtsalt õpikus vastuse õigest lõigust üles leidma.

20st õpetajast üheksa pidasid oluliseks, kui kõigepealt on faktid selgeks saadud või kui õpilased ei ole materjali hästi selgeks saanud (mõlemat). Viis õpetajat arvasid, et kõigepealt faktide selgeks saamine on väga oluline, ning kolm õpetajat, et teadmine, et õpilased pole materjali hästi selgeks saanud, on väga tähtis. Seega näevad mitmed vastajad avatud materjalidega kontrolltööd sellise variandina, kus kasutatav materjal peab korvama teadmiste puudumist. See näib aga siiski rohkem rääkivat arusaamast, et siis saab faktid tekstist üles otsida ega mõelda sellele, et mõttekalt koostatud AMK küsimustele on raske vastata siis, kui asjast pole aru saadud.

Kõik õpetajad peale ühe arvasid üksmeelselt, et heade materjalide olemasolu, mida avatult kasutada, on oluline.

4. ARUTELU

Mind üllatas, kui väga võivad õpetajate arvamused sellel teemal erineda. Mulle meeldis lugeda, kui paljud õpetajad pooldavad avatud materjalidega kontrolltöid ning tahaksid neid rohkem teha. Üks õpetaja mainis ka, et see on huvitav teemavalik 11. klassi õpilase jaoks.

Kõige huvitavamaks avastuseks oli see, kui paljud õpetajad peavad avatud materjalidega kontrolltöid lihtsamaks variandiks ning teeksid seda pigem nõrgemale klassile või juhul, kui töö ettevalmistamiseks pole eriti aega. Samas leidis ka mitmeid õpetajaid, kes muretsesid, kuidas nõrgemad õpilased sellise tööga hakkama saaksid.

Ma märkasin, et küsitletud õpetajatest kõige pikema tööstaažiga õpetajad – ühe erandiga – on need, kes teevad oma õpilastele aeg-ajalt AMK-laadseid kontrolltöid. Nende õpetajate tööstaaž jääb 27 ja 43 aasta vahele. Üheksa õpetajat, kes teevad oma ainetundides avatud materjalidega töid, ei ole ise kooliajal sellist tööd kogunud. Kolme õpetaja puhul on nii, et nad on ise kogunud, kuid õpetajana kasutanud ei ole. Ma oleksin just vastupidist tulemust oodanud – oletasin, et pigem teevad avatud materjalidega töid need õpetajad, kes on õppijana sellega kokku puutunud. Küll aga hetkel tehakse ülikoolides avatud materjalidega eksameid rohkem, kuna tänu pidevale interneti ligipääsule ei olegi nii oluline võtta igasuguseid teadmisi peast.

Tundub, et kõik õpetajad peavad õpilaste puhul vajalikuks oskust materjalidega töötada, et põhjendada, järeldusi teha ning üleüldiselt teemast sisuliselt aru saada. Avatud materjalidega kontrolltöid kiidetakse heaks, kuid ometigi oma igapäevases õppetegevuses neid põhimõtteid ei kasutata nii palju kui peaks. Õpetamisel on olulised mitmed üldisemad pädevused, nagu informatsiooni mõtestamine, tõlgendamine, õpitu kasutamine erinevates olukordades ja oma oskuste analüüsimine – millega enamik õpetajaid kohe nõustuks – aga igapäevaselt

keskendutakse pigem faktiteadmistele. Millest see siis tuleneb? Ehk on õpetajates neid koolitades mingit vale mentaliteet kujundatud või lihtsalt ei ole keskendunud nii väga sellele, kuidas kõige mõjusamalt ja milliseid õpilaste teadmisi kontrollida. Sageli kiputakse kontrollima seda, mida on lihtne kontrollida, jättes keerukamalt tuvastatavad, kuid väärtuslikumad aspektid kõrvale.

Väga vastuoluline on see, et ühest küljest on mitmete õpetajate arvates sisuline arusaamine ja analüüsimine AMK puhul oluline. Ometigi selgus teistest vastustest, et avatud materjalidega kontrolltööd nähakse kui lihtsamat varianti, kus tuleb õpikust vastused üles leida. Seda toetab seitsmeteistkümne õpetaja väide, et nad teeksid AMK pigem nõrgemale klassile. Nõrk klass olekski minu nägemuse järgi see, kus õpilased oskavad küll teemakohast materjali lugeda, kuid olulistest põhimõtetest ja seostest sisuliselt aru ei saada, mistõttu avatud materjalidega töö oleks üks suur läbikukkumine. Näib, nagu saadakse aru, milline AMK olema peaks, kuid selle asemel kasutatakse mingit lihtsakoelist varianti, mis vaid meenutab avatud materjalidega kontrolltööd, sest õpilased saavad materjale kasutada. Tekib küsimus, kas selle põhjuseks võib olla hirm midagi uut õpilastega proovida, kartes ehk halbu tulemusi või õpilaste negatiivset suhtumist. Algul võib sellise töö kasutamine õpetaja jaoks väljakutse olla, aga õpetaja amet on just selline, kus peaks oma mugavustsoonist välja astuma, ajaga kaasas käima ning uusi võtteid katsetama, et õpilastele võimalikult heal tasemel ja mitmekülgselt haridust pakkuda ja kaasajal vajalikke oskusi kujundada. Lisaks on oluline pidada kogu aeg silmas oma õpetatava aine üldisemaid eesmärke ja kogu õppekava üldeesmärke.

Tõepoolest peavad õpetajad AMK koostamist hirmus suureks katsumuseks. Keerulisem on ta tõesti kui traditsioonilise kontrolltöö koostamine, aga see ei tohiks neid nii väga heidutada. Küsimusi võib koostada absoluutselt oma soovi järgi, oluline on üksnes kontrolltööga kontrollida, kas õpilane saab sisuliselt teemast aru, mitte seda, kas ta mäletab, mis õpikus mingil kindlal leheküljel teatud lõigus kirjas oli.

Avatud materjalidega töö lisaväärtus seisneb selles, et see välistaks spikerdamise võimaluse. Ma näen gümnaasiumiõpilasena pidevalt, kuidas spikrite abiga saadakse töö tehtud, kuigi need õpilased ise ei mõista üldse antud teemat. See on ebaaus nende suhtes, kes on tööks korralikult õppinud ning saavad täpselt sama hinde, mis spikerdajadki. Enamik õpetajaid ei kontrolli spikrite olemasolu enne kontrolltöö alustamist, mis teeb spikerdajate elu palju lihtsamaks. Õpetaja suhtes on see samuti ebaaus – tema ju eeldab, et kui enamik saab kontrolltöö eest positiivse hinde, on teema on kõigile selge. Seega parim viis spikerdamise vältimiseks on teha see sisuliselt võimatuks, lubades kõiki materjale kasutada (Tuulmets 2009), ning AMK puhul ei olegi lihtsalt mahakirjutamisest abi, sest õpilane peab teemat mõistma.

Igal juhul peaksid õpetajad olema pisut vastuvõtlikumad uutele meetoditele. Ajapuudus ei tohiks olla suurim takistus, kuna õpetajana on esikohal ikka õpilaste vormimine haritud ja

mitmesugusteks väljakutseteks valmisolekuga isikuteks. Ma julgustaksin kõiki õpetajaid vähemalt proovima oma õpilastega avatud materjalidega tööd ning seda teha kas või üks kord aastas. Õpilased lihtsalt ei jõua kõiki teemasid pähe tuupida, et need nädal pärast kontrolltööd jälle unustada. Teema läbinisti mõistmine kinnistab õpilases need teadmised palju paremini kui kuiv pähetuupimine.

Olukord ei tundu aga kõige hullem olevat. Juba see, et nii mõnigi õpetaja avaldas küsimustikus soovi avatud materjalidega kontrolltööd rohkem teha, on väga positiivne. Ma usun, et ajapikku tekib internetti ka eestikeelseid materjale avatud materjalidega tööde kohta, tänu millele paraneks ka õpetajate teadlikkus nende tähtsusest.

Järgnevalt võiks proovida ühe põhikooli klassiga katseliselt avatud materjalidega tööd ning võrrelda tulemusi kontrollklassiga – paralleelklassiga, kus oleks toimunud sama õpetajaga ning sama materjali kohta tavapärase kontrolltöö. See võiks olla ka sellise õpetaja ainetund, kus sellist tüüpi töid ei olda üldse harjutud tegema. Teine idee oleks teha vabatahtlikele õpetajatele mingisugune loengu või seminari moodi tund, kus nad õpiksid muuhulgas ka avatud materjalidega kontrolltööde koostamisest. Küsitlusest selgunud paljude õpetajate soovile vastu tulles võiks ka praktilise tööna AMK koostamise juhendi teha. Igal juhul peaks õpetajate teadlikkus avatud materjalidega kontrolltööde hüvedest suurem olema.

KOKKUVÕTE

Kontrolltööd mängivad iga õpilase elus olulist rolli. Kuigi nende peamine eesmärk peaks olema kindlakstegemine, mida õpilane on omandanud, on Eesti koolides suur osa kontrolltööd tegelikult sellised, et need saab ära teha, ilma et õpilane oleks teemat sisuliselt mõistnud.

Avatud materjalidega kontrolltööd väldivad seda olukorda ning nende eduka sooritamise eelduseks on ainekust tõeliselt arusaamine. Küsimused erinevad traditsioonilise kontrolltöö küsimustest selle poolest, et vastuseid ei ole võimalik õppematerjalidest otse võtta, vaid võivad sisalduda neis kaudselt või laialipaisatult. Avatud materjalidega töödega ei kontrollita õpilase mälu, vaid oskust õpitud seostada, rakendada ning järeldusi teha.

Käesoleva töö eesmärk oli selgitada välja, millised on Tallinna Saksa Gümnaasiumi õpetajate kogemused ja hoiakud seoses avatud materjalidega töödega. Meetodina kasutasin küsitlust.

Selgus, et õpetajate arvamused ja hoiakud on kaunis erinevad ning kohati ka vastuolulised, mille põhjuseks paistab olevat pisut ebamäärane ettekujutus avatud materjalidega tööde olemusest ja eesmärgist. Näiteks eeldatakse tihti ekslikult, et ka sellise kontrolltöö küsimuste vastused on valmiskujul ühes kohas olemas. Seetõttu peavad mõned õpetajad selliseid töid lihtsamaks, nii et neid võiks kasutada raskemate teemade puhul või nõrgemate õpilaste aitamiseks. Teised jällegi kardavad just seda, et need on nõrgematele õpilastele rasked.

Üldiselt peetakse sellise kontrolltöö koostamist ja hindamist raskeks. Paljude arvates sobib see pigem teistesse ainetesse kui tema enda õpetatav aine.

Avatud materjalidega kontrolltöid ei julgeta ega osata eriti õpilastega järele proovida. Kindlasti on probleemiks nii kogemuste kui ka heade juhendmaterjalide puudumine. Üldise seisukohana on oluline, et oleks olemas häid õppematerjale, mida avatult kasutada. Enamjaolt ikka mõistetakse nende tööde vajalikkust ja avaldati soovi neid rohkem kasutada. Ma usun ja loodan, et meie infoühiskonnas hakatakse tasapisi aja nõuetele vastavaid avatud materjalidega töid rohkem kasutusele võtma.

SUMMARY

Open book tests: the experiences and views of Tallinn German Gymnasium's teachers

In Estonia open book tests are not commonly used in middle or high schools, but they are occasionally used at universities. These tests differ greatly from traditional closed book tests and require from the student a thorough understanding of the topic.

In traditional tests, the answers can usually be copied directly from a text book. However, open book tests necessitate making connections and inferences – merely copying is precluded. This assures the teacher, as well as the student, that the topic on hand is indeed made clear.

My goal was to find out what kind of experiences and views Tallinn German Gymnasium teachers have in connection with open book tests. I used questionnaires which I handed out to 20 teachers.

I ascertained that most of the teachers have had previous encounters with open book tests, but many are fearful of or opposed to using them, due to lack of experience or time. Several teachers mistakenly believe that open book tests are easier to take than traditional ones. It turned out that the majority of teachers in fact use open book tests in some form, although they didn't seem to be aware of it.

Overall, the importance and possibilities of open book tests, supplementing closed book tests, is recognised. I believe and hope that they will soon acquire greater popularity and become more frequently implemented in secondary schools.

KASUTATUD ALLIKAD

Assessment: Open-Book examination. *National University of Singapore, Centre for Development of Teaching and Learning*,

<http://www.cdtl.nus.edu.sg/Handbook/Assess/guidelines.htm> [11.01.2016].

Elukestva õppe strateegia 2020. Haridus- ja Teadusministeerium,

<https://www.hm.ee/et/elukestva-oppe-strateegia-2020> [13.02.2016].

Gharib, A. & Phillips, W. (2013). Test Anxiety, Student Preferences and Performance on Different Exam Types in Introductory Psychology. *International Journal of e-Education, e-Business, e-Management and e-Learning*, Vol. 3, No. 1, February,

<http://www.ijeeee.org/Papers/183-C00006.pdf> [10.11.2015].

Gümnaasiumi riiklik õppekava. (2011). *Riigi Teataja I*, 14.01.2011, 2,

<https://www.riigiteataja.ee/akt/129082014021> [16.01.2016].

How to Take an Open Book Exam. Wiki How, <http://www.wikihow.com/Take-an-Open-Book-Exam> [16.01.2016].

Mekala, S. (2011). Open Book Examination a Paradigm Shift. *Journal of Literature, Culture and Media Studies*, Vol. III. 5-6 Jan-Dec,

<http://www.inflibnet.ac.in/ojs/index.php/JLCMS/article/view/1096/1149> [10.11.2015].

Mohanani, K. P. Open Book Examinations,

<http://www.iiserpune.ac.in/~mohanani/educ/openbook.pdf> [16.01.2016].

Open book and take home exams. University of New South Wales,

<https://student.unsw.edu.au/open-book-and-take-home-exams> [11.01.2016].

Open book exams. Study guides and strategies, <http://www.studygs.net/tstak7.htm> [16.01.2016].

Open Book Test: How to Prepare and Study. About,

<http://homeworktips.about.com/od/schooltests/qt/openbook.htm> [16.01.2016].

Rist, P-P. (2013, 4. nov). Kooliõpilaste seas süveneb funktsionaalne kirjaoskamatus.

Novaator, <http://novaator.err.ee/v/d06bf89a-40d0-4374-9e43-2697d0ca081c> [31.01.2016].

Tulit, M. Eesti õpilaste funktsionaalne lugemisoskus ja matemaatiline kirjaoskus PISA 2009 andmetel, http://matdid.edu.ee/joomla/images/materjalid/artiklid/vordlus/km38_tulit.pdf [31.01.2016].

Tuulmets, A. (2009, 28. mai). Spikerdamine on vargus. Haridusfoorumi diskussioonilist. E-mail: org.ehf.haridusfoorum@lists.ut.ee.

- Tuulmets, A. (2015, 18. nov). Uurimistöö jaoks [E-kiri]. <rohekass@gmail.com>, saadetud aadressil <roosi.lilles@gmail.com>.
- Vanderburgh, P. M. (2005, Sept 1). Open-book tests and student-authored exam questions as useful tools to increase critical thinking. *Advances in Physiology Education*, Vol. 29,no. 3, <http://advan.physiology.org/content/29/3/183.2.short> [10.11.2015].
- Vardja, M. (2011). LINK 12. Lugemine. Lugemisstrateegiad ja nende kujundamine, http://www.oppekava.ee/index.php/LINK_12._Lugemine._Lugemisstrateegiad_ja_nende_kujundamine [31.01.2016].
- Williams, J. B. & Wong, A. (2009). The efficacy of final examinations: A comparative study of closed-book, invigilated exams and open-book, open web exams, <http://web.b.ebscohost.com/> [10.11.2015].
- Üldharidusprogramm. Haridus- ja Teadusministeerium, <https://www.hm.ee/et/uldharidusprogramm/> [13.02.2016].

LISA

Küsimustik õpetajatele

Tere! Olen 11.B klassi õpilane Roosi Lilles ning teen uurimistööd avatud materjalidega kontrolltööde võimalustest. Ma sooviksin teada saada, millised on teie kogemused ning seisukohad nendega seoses. Aitäh!

Nimi: _____

(teie vastused jäävad küll uurimistöös anonüümseks, kuid vajadusel sooviksin mõnda vastust teiega pikemalt arutada)

1. Mis ainet (aineid) te õpetate või olete õpetanud?
2. Kui kaua olete te õpetajana töötanud?
3. Kas olete kunagi õppijana puutunud kokku avatud materjalidega kontrolltööga? Kui jah, siis palun kirjeldage seda natuke (nt kui palju, millisel haridusastmel, mis selle juures meeldis, mis mitte ja miks).
4. Kas olete kunagi õpetajana puutunud kokku või ise kasutanud avatud materjalidega tööd? Kui jah, siis palun kirjeldage seda natuke (nt mis aines, mis laadi töö, ootused, tulemused).
5. Millised on teie meelest avatud materjalidega teadmiste kontrolli eelised?
6. Millised on teie meelest avatud materjalidega kontrolltöö puudused?
7. Millise õppeaine puhul sobiksid teie arvates avatud materjalidega kontrolltööd eriti hästi? Miks? (Kas mõnes aines üldse ei sobi?)

8. Millised küsimused või ülesanded sobivad avatud materjalidega töösse? Tooge võimalusel mõni näide (üldistatult tüüpi kirjeldades või konkreetne näide).

9. Kui olete avatud materjalidega töid ise vähe või pole üldse kasutanud, siis mis on peamiseks põhjuseks?

10. Millistel tingimustel oleksite valmis avatud materjalidega kontrolltööd läbi viima? Märkige, kui oluliseks peate iga valitud väidet sellise kontrolltöö läbiviimiseks.

	pole üldse oluline	pole eriti oluline	ei oska öelda	pigem oluline	väga oluline
☐ Kui kõigepealt on faktid selgeks saadud	1	2	3	4	5
☐ Teema nõuab materjali analüüsimist, võrdlemist	1	2	3	4	5
☐ Ainestik võimaldab põhjendamisi, oma seisukohti	1	2	3	4	5
☐ Ainestik ei eelda faktide teadmist	1	2	3	4	5
☐ Ainestik võimaldab erinevaid tõlgendusi/lahenduskäike	1	2	3	4	5
☐ Ainestik võimaldab õpilastel lisainfo otsimist	1	2	3	4	5
☐ Kui tean, et õpilased pole materjali hästi selgeks saanud	1	2	3	4	5
☐ Faktirohke teema puhul, et ei peaks fakte pähe õppima	1	2	3	4	5
☐ Nõrgemate klasside puhul nende aitamiseks	1	2	3	4	5
☐ Kui on oluline asjast sisuline arusaamine	1	2	3	4	5
☐ Kui on olemas head materjalid, mida avatult kasutada	1	2	3	4	5
☐ Kui mul pole aega tööd põhjalikult ette valmistada	1	2	3	4	5
☐ Kui on olemas hea juhend selliste tööde koostamiseks	1	2	3	4	5
☐ Kui saan konkreetseid näidiseid, valmis kontrolltöid	1	2	3	4	5
☐ Kui keegi aitab neid töid hinnata	1	2	3	4	5
☐ Kui pole väga oluline neid töid hinnata	1	2	3	4	5
☐ Ma ei ole nõus sellist tüüpi tööd tegema, sest					

11. Kas tahaksite midagi nende küsimuste osas või üldiselt sel teemal lisada, kommenteerida?